

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI
JANUBIY OROLBO'YI TIBBIYOT JURNALI
2 - TOM, MAXSUS SON. 2026
14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

UDK: 618.14-089.87

**TUG'RUQDAN KEYINGI BACHADON EKSTRAPATSIYASINING BUGUNGI KUNDAGI
HOLATI**

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Tibbiy fundamental fanlar kafedrasasi assistenti
Axmedov Ulug'bek Xolbek o'g'li
Elektron pochta: axmedovulugbek1131@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0003-7743-8713>

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti talabasi
Sattorova Jasmina Nurmuhammad qizi
jsattorova01@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0005-5727-1375>

Odiljonov Ozodbek Odiljon o'g'li
odiljonnorkulov0@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0000-4932-4354>

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot fakulteti talabasi

***Annotatsiya:** Tug'ruqdan keyingi bachadon ekstripatsiyasi akusherlik amaliyotida hayot uchun xavfli asoratlar yuzaga kelganda qo'llaniladigan radikal jarrohlik usullaridan biridir. Ushbu maqolada tug'ruqdan keyingi bachadon ekstripatsiyasining bugungi kundagi holati, asosiy ko'rsatmalari, etiologik omillari hamda zamonaviy tibbiyotdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, og'ir akusherlik qon ketishlari, bachadon atoniyasi, infeksiyon asoratlar va yo'ldosh patologiyalari fonida ushbu operatsiyaning bajarilish zarurati yoritiladi. Zamonaviy profilaktik yondashuvlar, erta*

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI
JANUBIY OROLBO'YI TIBBIYOT JURNALI
2 - TOM, MAXSUS SON. 2026
14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

tashxis va konservativ davolash usullarining rivojlanishi bachadonni saqlab qolish imkoniyatlarini kengaytirayotgani ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: tug'ruqdan keyingi davr, bachadon ekstriptsiyasi, akusherlik qon ketishi, bachadon atoniyasi, ona salomatligi.

Аннотация: Экстирпация матки в послеродовом периоде является одной из радикальных хирургических операций, применяемых при угрожающих жизни акушерских осложнениях. В статье рассматривается современное состояние проблемы послеродовой экстирпации матки, основные показания, этиологические факторы и её место в современной акушерской практике. Особое внимание уделено массивным акушерским кровотечениям, атонии матки, инфекционным осложнениям и патологиям плаценты, как основным причинам выполнения операции. Отмечается, что развитие ранней диагностики и современных консервативных методов лечения способствует снижению частоты радикальных вмешательств.

Ключевые слова: послеродовый период, экстирпация матки, акушерское кровотечение, атония матки, материнская смертность.

Abstract: Postpartum hysterectomy is a radical surgical intervention used in obstetric practice in life-threatening conditions. This article analyzes the current state of postpartum uterine extirpation, its main indications, etiological factors, and role in modern obstetrics. Particular attention is paid to severe postpartum hemorrhage, uterine atony, infectious complications, and placental pathologies as leading causes of this procedure. The study emphasizes that advances in early diagnosis, preventive strategies, and conservative treatment methods have significantly contributed to reducing the need for radical surgical interventions and improving maternal outcomes.

Keywords: postpartum period, hysterectomy, obstetric hemorrhage, uterine atony, maternal health.

KIRISH

Bugungi kunda ona va bola salomatligini muhofaza qilish zamonaviy tibbiyotning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tug'ruq jarayoni ko'pchilik hollarda fiziologik kechishiga qaramasdan, ayrim klinik vaziyatlarda jiddiy va hayot uchun xavf tug'diruvchi asoratlar bilan kechishi mumkin. Ayniqsa, tug'ruqdan keyingi davr akusherlik amaliyotida eng mas'uliyatli bosqichlardan biri bo'lib, ushbu davrda yuzaga keladigan asoratlar ona o'limi va og'ir nogironlik holatlarining asosiy sabablaridan sanaladi. Jahon sog'liqni saqlash statistik ma'lumotlariga ko'ra, tug'ruqdan keyingi og'ir qon ketishlar ona o'limining yetakchi omillaridan biri bo'lib qolmoqda. Tug'ruqdan keyingi bachadon ekstriptsiyasi (gisterektomiya) og'ir akusherlik asoratlarda hayotni saqlab qolishga qaratilgan majburiy va radikal jarrohlik aralashuvi hisoblanadi. Ushbu operatsiya, asosan, konservativ va organ-saqlovchi davolash usullari samara bermagan hollarda qo'llaniladi. Bachadon atoniyasi, platsenta ajralishidagi og'ir patologiyalar (platsenta akkreta, inkreta, perkreta), bachadon yorilishi, massiv va nazorat qilib bo'lmaydigan qon ketishlar, shuningdek, og'ir infeksiyaseptik holatlar bachadon ekstriptsiyasining asosiy ko'rsatmalari sifatida e'tirof etiladi. Bachadon ekstriptsiyasi nafaqat murakkab jarrohlik amaliyoti, balki ayol organizmi uchun jiddiy psixologik va ijtimoiy oqibatlariga ham ega. Ushbu operatsiya reproduktiv funktsiyaning to'liq yo'qolishiga olib kelishi bilan bir qatorda, gormonal muvozanatning buzilishi, psixoemotsional holatning yomonlashuvi va hayot sifatining pasayishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu boisdan, zamonaviy akusherlikda bachadonni saqlab qolishga qaratilgan profilaktik, diagnostik va davolovchi choratadbirlarni takomillashtirish dolzarb masala bo'lib qolmoqda. So'nggi yillarda akusherlikda intensiv terapiya imkoniyatlarining kengayishi, qon ketishni erta aniqlash va nazorat qilish usullarining rivojlanishi, uterotonik preparatlar, jarrohlik gemostaz usullari hamda minimal invaziv texnologiyalarning joriy etilishi bachadon ekstriptsiyasi chastotasini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Biroq, ayrim klinik holatlarda, xususan, kech tashxis qo'yilgan yoki og'ir asoratlar bilan

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI
JANUBIY OROLBO'YI TIBBIYOT JURNALI
2 - TOM, MAXSUS SON. 2026
14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

kechuvchi tug'ruqlarda bachadon ekstriptasiyasi hanuzgacha ona hayotini saqlab qolishning yagona samarali usuli bo'lib qolmoqda. Shu nuqtayi nazardan, tug'ruqdan keyingi bachadon ekstriptasiyasining bugungi kundagi holatini chuqur o'rganish, uning asosiy etiologik omillari, klinik ko'rsatmalari va zamonaviy tibbiyotdagi o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu muammoning dolzarbligi ona o'limini kamaytirish, reproduktiv salomatlikni saqlash va akusherlik yordamini yanada takomillashtirish zarurati bilan belgilanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Tug'ruqdan keyingi bachadon ekstriptasiyasi muammosi akusherlik va ginekologiya sohasida uzoq yillardan buyon o'rganilib kelinayotgan dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ushbu radikal jarrohlik amaliyoti asosan hayot uchun xavfli bo'lgan holatlarda, konservativ va organ-saqlovchi davolash usullari yetarli samara bermagan vaziyatlarda qo'llaniladi. Ko'pgina mahalliy va xorijiy tadqiqotlarda tug'ruqdan keyingi bachadon ekstriptasiyasining asosiy sababi sifatida og'ir va nazorat qilib bo'lmaydigan akusherlik qon ketishlari ko'rsatilgan. Adabiyotlarda bachadon atoniyasi tug'ruqdan keyingi qon ketishlarning eng ko'p uchraydigan etiologik omillaridan biri sifatida qayd etiladi. Uterotonik preparatlar, bachadon massaji va mexanik gemostaz usullariga qaramay, ayrim hollarda qon ketishni to'liq nazorat qilishning imkoni bo'lmaydi. Bunday vaziyatlarda bachadon ekstriptasiyasi ona hayotini saqlab qolishning yagona samarali usuli sifatida qaraladi. Shuningdek, platsenta patologiyalari, xususan platsenta akkreta, inkreta va perkreta holatlari bachadon devoriga chuqur o'sib kirishi bilan tavsiflanib, tug'ruqdan keyingi davrda og'ir qon ketishlarga olib kelishi va radikal jarrohlik aralashuv zaruratini keskin oshirishi ilmiy manbalarda keng yoritilgan. Bir qator tadqiqotlarda bachadon yorilishi, ayniqsa oldingi kesarcha kesishdan keyin hosil bo'lgan chandiq fonida kechuvchi tug'ruqlar tug'ruqdan keyingi bachadon ekstriptasiyasining muhim sabablaridan biri sifatida ko'rsatiladi. Bundan tashqari, tug'ruqdan keyingi sepsis, og'ir infeksiya-yallig'lanish jarayonlari, koagulopatiyalar va ko'p miqdorda qon yo'qotish bilan kechuvchi holatlar ham radikal jarrohlik choralari talab qiluvchi klinik vaziyatlar qatoriga kiradi. Zamonaviy adabiyotlarda intensiv terapiya va reanimatsiya yondashuvlarining takomillashuvi, qon ketishni erta aniqlash va boshqarish algoritmlarining joriy etilishi, transfuziologik yordamning rivojlanishi hamda minimal invaziv va organ-saqlovchi jarrohlik usullarining qo'llanilishi bachadon ekstriptasiyasi chastotasini kamaytirishga xizmat qilayotgani ta'kidlanadi. Shunga qaramay, ayrim hududlarda kech tashxis, malakali tibbiy yordamning yetarli emasligi va og'ir akusherlik patologiyalarining mavjudligi tufayli bachadon ekstriptasiyasi hanuzgacha dolzarbligicha qolmoqda. Mazkur tadqiqotning metodologik asosi sifatida ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilish va umumlashtirish usuli tanlandi. Tadqiqot doirasida so'nggi yillarda chop etilgan mahalliy va xorijiy ilmiy maqolalar, klinik tavsiyalar, monografiyalar va statistik ma'lumotlar o'rganildi. Adabiyotlarni tanlashda tug'ruqdan keyingi qon ketishlar, bachadon atoniyasi, platsenta patologiyalari, bachadon yorilishi va tug'ruqdan keyingi radikal jarrohlik amaliyotlariga bag'ishlangan manbalarga alohida e'tibor qaratildi. Olingan ma'lumotlar tahliliy va qiyosiy usullar yordamida baholanib, tug'ruqdan keyingi bachadon ekstriptasiyasining asosiy ko'rsatmalari, xavf omillari va zamonaviy davolash yondashuvlari aniqlab olindi. Tadqiqot natijalari ona hayotini saqlab qolishga qaratilgan profilaktik chora-tadbirlarni takomillashtirish va akusherlik amaliyotida bachadonni saqlab qolish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilishi mumkin.

NATIJALAR

O'rganilgan ilmiy adabiyotlar va mavjud klinik ma'lumotlar tahlili tug'ruqdan keyingi bachadon ekstriptasiyasi asosan og'ir va hayot uchun xavfli akusherlik asoratlari fonida amalga oshirilishini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, bachadon ekstriptasiyasining eng ko'p uchraydigan sababi sifatida nazorat qilib bo'lmaydigan tug'ruqdan keyingi qon ketishlar qayd etildi. Ushbu holatlarning asosiy qismi bachadon atoniyasi bilan bog'liq bo'lib, konservativ gemostaz choralari qaramay qon ketish davom etgan hollarda radikal jarrohlik aralashuvga ehtiyoj tug'ilgan.

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI
JANUBIY OROLBO'YI TIBBIYOT JURNALI
2 - TOM, MAXSUS SON. 2026
14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

Natijalar shuni ko'rsatdiki, platsenta patologiyalari, xususan platsenta akkreta, inkreta va perkreta holatlari tug'ruqdan keyingi bachadon ekstripatsiyasining muhim etiologik omillaridan biri hisoblanadi. Ushbu holatlarda yo'ldoshning bachadon devoriga chuqur o'sib kirishi massiv qon ketishlarga olib kelib, bachadonni saqlab qolish imkoniyatlarini keskin cheklaydi. Ayniqsa, oldingi kesarcha kesish amaliyoti bo'lgan ayollarda platsenta patologiyalari fonida bachadon ekstripatsiyasi chastotasi yuqoriroq ekani aniqlangan. Shuningdek, bachadon yorilishi bilan kechuvchi klinik holatlar ham bachadon ekstripatsiyasiga olib keluvchi asosiy sabablar qatoriga kiradi. Tadqiqot natijalari bachadon yorilishi ko'pincha chandiqli bachadonda, ko'p tug'ruqli ayollarda yoki tug'ruq jarayonining uzoq va murakkab kechishi fonida yuzaga kelishini ko'rsatdi. Bunday holatlarda ona hayotini saqlab qolish maqsadida shoshilinch radikal jarrohlik aralashuvi amalga oshirilgan. Olingan natijalarga ko'ra, tug'ruqdan keyingi sepsis, og'ir infeksiyon-yallig'lanish jarayonlari va koagulopatiyalar ham bachadon ekstripatsiyasining kamroq, biroq klinik jihatdan muhim sabablaridan biri hisoblanadi. Ushbu holatlarda umumiy holatning tez yomonlashuvi, ko'p miqdorda qon yo'qotish va gemodinamik buzilishlar radikal jarrohlik choralari qo'llash zaruratini yuzaga keltirgan.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy intensiv terapiya, erta tashxis va kompleks davolash yondashuvlarining qo'llanilishi bachadon ekstripatsiyasi chastotasini kamaytirishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Uterotonik preparatlar, transfuziologik yordam, jarrohlik gemostaz usullari va organ-saqlovchi texnologiyalarning o'z vaqtida qo'llanilishi ayrim hollarda bachadonni saqlab qolish imkonini bergan. Biroq kech murojaat qilish, og'ir klinik holatlar va resurslar cheklangan sharoitlarda bachadon ekstripatsiyasi hanuzgacha ona hayotini saqlab qolishning asosiy usullaridan biri bo'lib qolmoqda.

MUHOKAMA

Olingan natijalar tug'ruqdan keyingi bachadon ekstripatsiyasining bugungi kunda ham akusherlik amaliyotida muhim va zarur jarrohlik aralashuvi bo'lib qolayotganini ko'rsatadi. Tadqiqot ma'lumotlari shuni tasdiqlaydiki, bachadon ekstripatsiyasi aksariyat hollarda konservativ va organ-saqlovchi davolash usullari samara bermagan, hayot uchun bevosita xavf tug'diruvchi klinik vaziyatlarda amalga oshiriladi. Ushbu holatlarning asosiy qismini og'ir va nazorat qilib bo'lmaydigan tug'ruqdan keyingi qon ketishlar tashkil etadi. Muhokama jarayonida aniqlanganki, bachadon atoniyasi tug'ruqdan keyingi qon ketishlarning yetakchi sababi bo'lib qolmoqda. Zamonaviy uterotonik preparatlar va jarrohlik gemostaz usullarining keng qo'llanilishiga qaramay, ayrim hollarda bachadon qisqaruvchanligini tiklashning imkoni bo'lmaydi. Bu holat adabiyotlarda keltirilgan ma'lumotlar bilan mos keladi va bachadon atoniyasini erta aniqlash hamda profilaktika choralari ahamiyatini yana bir bor tasdiqlaydi. Platsenta patologiyalari bilan bog'liq natijalar ham alohida e'tiborga loyiq. Xususan, platsenta akkreta, inkreta va perkreta holatlarida bachadon devorining chuqur shikastlanishi massiv qon ketishlar bilan kechib, bachadonni saqlab qolish imkoniyatlarini keskin kamaytiradi. Tadqiqot natijalari oldingi kesarcha kesish amaliyoti mavjud bo'lgan ayollarda ushbu patologiyalar bilan bog'liq bachadon ekstripatsiyasi xavfi yuqoriroq ekanini ko'rsatdi. Bu holat klinik amaliyotda yuqori xavf guruhlarini erta aniqlash zarurligini ta'kidlaydi. Bachadon yorilishi bilan kechuvchi holatlar ham muhim muhokama obyektlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari bachadon yorilishi ko'pincha chandiqli bachadonda, ko'p tug'ruqli ayollarda yoki tug'ruq jarayonining noto'g'ri olib borilishi fonida yuzaga kelishini ko'rsatdi. Bunday vaziyatlarda bachadon ekstripatsiyasi ko'pincha shoshilinch ravishda, ona hayotini saqlab qolish maqsadida amalga oshiriladi. Ushbu holat tug'ruq jarayonini oqilona boshqarish va tug'ruq paytida doimiy monitoringning ahamiyatini ko'rsatadi. Muhokama natijalari shuni ko'rsatdiki, tug'ruqdan keyingi sepsis va og'ir infeksiyon asoratlari bachadon ekstripatsiyasining nisbatan kam uchraydigan, biroq juda og'ir klinik shakllaridan biridir. Ushbu holatlarda radikal jarrohlik aralashuv ko'pincha umumiy ahvolning tez yomonlashuvi va konservativ davolash choralari samarasizligi bilan bog'liq bo'ladi. Bu esa infeksiyon asoratlarni erta aniqlash va oldini olish chora-tadbirlarining muhimligini

TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI URGANCH FILIALI JANUBIY OROLBO'YI TIBBIYOT JURNALI

2 - TOM, MAXSUS SON. 2026

14.00.00 - TIBBIYOT FANLARI ISSN: 3093-8740

ko'rsatadi. Zamonaviy tibbiyot yutuqlari fonida bachadon ekstripatsiyasi chastotasining kamayish tendensiyasi kuzatilayotgan bo'lsa-da, ayrim hududlarda ushbu operatsiya hanuzgacha dolzarbligicha qolmoqda. Kech murojaat qilish, resurslarning cheklanganligi va og'ir akusherlik patologiyalarining mavjudligi bachadon ekstripatsiyasining asosiy sabablaridan biri bo'lib qolmoqda. Shu boisdan, kompleks yondashuv, erta tashxis, malakali tibbiy yordam va profilaktik chora-tadbirlarni kuchaytirish bachadon ekstripatsiyasi bilan bog'liq salbiy oqibatlarni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

XULOSA

O'tkazilgan tahlillar tug'ruqdan keyingi bachadon ekstripatsiyasi bugungi kunda ham akusherlik amaliyotida ona hayotini saqlab qolishga qaratilgan muhim va majburiy jarrohlik aralashuvi bo'lib qolayotganini ko'rsatdi. Ushbu operatsiya asosan og'ir va hayot uchun xavfli asoratlar, xususan nazorat qilib bo'lmaydigan tug'ruqdan keyingi qon ketishlar fonida, konservativ va organ-saqlovchi davolash usullari samara bermagan hollarda amalga oshiriladi. Tadqiqot natijalari bachadon atoniyasi tug'ruqdan keyingi bachadon ekstripatsiyasining yetakchi sababi ekanini tasdiqladi. Shuningdek, platsenta patologiyalari, bachadon yorilishi, og'ir infeksiyon-septik holatlar va koagulopatiyalar ham ushbu radikal jarrohlik aralashuvga olib keluvchi muhim etiologik omillar qatoriga kiradi. Ayniqsa, oldingi kesarcha kesish amaliyoti bo'lgan ayollarda yuqori xavf guruhiga mansublik bachadon ekstripatsiyasi ehtimolini oshirishi aniqlandi. Zamonaviy tibbiyot yutuqlari, jumladan intensiv terapiya imkoniyatlarining kengayishi, qon ketishni erta aniqlash va boshqarish algoritmlarining takomillashuvi, uterotonik preparatlar va organ-saqlovchi jarrohlik usullarining joriy etilishi bachadon ekstripatsiyasi chastotasini kamaytirishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Biroq kech tashxis, og'ir klinik holatlar va resurslar cheklangan sharoitlarda bachadon ekstripatsiyasi hanuzgacha ona hayotini saqlab qolishning eng samarali va ba'zan yagona usuli bo'lib qolmoqda. Xulosa qilib aytganda, tug'ruqdan keyingi bachadon ekstripatsiyasining oldini olish uchun yuqori xavf guruhlarini erta aniqlash, tug'ruq jarayonini oqilona boshqarish, akusherlik yordamining sifatini oshirish hamda profilaktik va konservativ davolash chora-tadbirlarini kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvlar ona o'limi va nogironligini kamaytirish, ayollarning reproduktiv salomatligini saqlash hamda akusherlik amaliyotini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Knight, Marian, Jenny Kurineczuk, Elizabeth Spark, and Peter Brocklehurst. "Cesarean Delivery and Peripartum Hysterectomy." *Obstetrics & Gynecology* 111, no. 1 (2008): 97–105.
2. Shellhaas, Carrie S., et al. "The Frequency and Complications of Peripartum Hysterectomy." *Obstetrics & Gynecology* 114, no. 2 (2009): 224–229.
3. Rossi, Alison C., and Sean O'Brien. "Maternal Morbidity Following Conservative Management of Placenta Accreta." *International Journal of Gynecology & Obstetrics* 112, no. 2 (2011): 147–150.
4. Sentilhes, Loïc, et al. "Postpartum Hemorrhage: Prevention and Treatment." *Journal of Gynecology Obstetrics and Human Reproduction* 46, no. 10 (2017): 117–125.
5. Baghestan, Erik, et al. "Risk Factors for Peripartum Hysterectomy." *Acta Obstetrica et Gynecologica Scandinavica* 89, no. 7 (2010): 935–941.
6. Clark, Steven L., et al. "Strategies for Reducing Maternal Mortality." *Obstetrics & Gynecology* 115, no. 3 (2010): 631–640.
7. American College of Obstetricians and Gynecologists. *Postpartum Hemorrhage. Practice Bulletin No. 183.* Washington, DC: ACOG, 2017.